

Глибина і щирість у стосунках між людьми, які пов'язані дружбою, любов'ю чи колегіальністю, значною мірою залежать від того, наскільки вони можуть проявляти свої почуття в присутності одне одного.

На цьому хочу зробити висновок, що комунікація з людьми – це скоріше до мистецтва, аніж до технології. Це означає, що кожен з нас може й мусить знайти свій особистий стиль спілкування, який відповідає і нам, як особистості, і так само особливостям людей, які нас оточують.

Список використаних джерел

1. Зюкова Л.І. Випускна творча робота «Успішне спілкування». Дніпропетровськ, 2014 – 35 с.
2. 8Secretsof Great Communicators. URL: <https://www.inc.com/travis-bradberry/8-secrets-of-great-communicators.html>
(дата звернення 18.09.2022 р.)

ПАНКОВ Г Д., *д. філос.н., професор*

Харківська державна академія культури

м. Харків, Україна

РОЗДУМ ПРО ПЛОТЬ ЯК РОЗДУМ ЛЮДСЬКУ ДОЛЮ У ТВОРЧОСТІ Г. СКОВОРОДИ

1. Постановка цієї проблеми вказує на релігійний дискурс у його орієнтуванні на вирішення філософії долі, яка є одним з найактуальніших аспектів філософської антропології. На відміну від світського світогляду, релігійний погляд на світ людини не задовольняється феноменальною кінцівкою долею та продовжує її в есхатологічній перспективі. Досвід християнської філософії долі виразно представлений в творчості відомого українського мислителя Григорія Сковороди, якому цього року відзначається 300 років від дня народження.

2. Ідейною передумовою та необхідною умовою досягнення щасливої долі Г. Сковородою висунуто вимога пізнання істинної людини, на шляху якої постає перешкода прихильності до власної плоті. У такому разі філософ особливо підкреслював думку, згідно з якою «плоть ніколи не була істинною: плоть і брехня – все те саме, і хто любить цього ідола, сам такий самий; а коли брехня і порожнеча, то не людина» [1, с. 132]. Тому неможливо збагнути суть істинної людини доти, доки з її боку не настане визнання, що «тіло є ніщо».

Роздум про плоть з богу Г. Сковороди здійснюється дискурсом ворожого до неї ставлення, яке формується низкою негативних метафор, як, наприклад, темрява, брехня, дерево смерті. Їм протиставляються метафори світла, істини, дерева життя, завдяки яким означається духовно-божественна реальність. У цьому слід зазначити роль негативних метафор у конструюванні значення плоті, але й щодо інтенції свідомості прийняття її цінностей. Тому міркування про плоть виглядає роздумом про людину в аксіологічному ключі, а негативний семіотичний ряд свідчить про критичний характер даного антропологічного роздуму.

3. Роздум про плоть українського філософа націлено до завдання – спонукати свідомість людини зруйнувати повсякденної прихильності до цінностей «сього світу». У творі під назвою «Прокинувшись, побачили славу його» автор риторично звертається до християн з «негідним» серцем: «Чи будеш ти колись людиною? Не будеш – чому? Тому що задивився на плотську завісу, а на обличчя істинної Божественної людини дивитися твоїм оком не доводиться» [1, с. 132]. Пізнати істинну людину і стати істинною людиною – ось головна мета виховання благочестя, згідно з глибоким переконанням Г. Сковороди. «Турбота про людину» тісно пов'язується з турботою про її духовність і благочестя. Така турбота містить в собі складовим компонентом ультимативну вимогу звільнення

людини від хибних цінностей, що перешкоджають їй в твердженні справжньої людської гідності.

Риторично поставлене Г. Сковородою питання: «Чи будеш ти колись людиною?» насправді виглядає найважливішим імперативом «Стань людиною!» У контексті його вчення «стати людиною» означає глибоку трансформацію «тілесної людини» на ступінь духовно-особистісного буття. Ця трансформація рівнозначна персоналізації, що підносить особистість над емпіричним індивідом. «Негативна» антропологія та аксіологія Г. Сковороди, що викриває «тілесну» людину, виливається у «позитивну» антропологію, яка стверджує персоналістичну сенсо-життєву інтенцію. Проте християнський мислитель звертає антропологічний імператив «Стань людиною!» у бік теїстичного імперативу «обличчям до Бога» та христологічного імперативу «обличчям до Христа».

4. З постановкою та вирішенням питання про прагнення до Бога тісно пов'язується вирішення питання про досягнення щасливої долі, що тісно переплітається з філософією щастя. Щастя і доля визначаються блаженною природою, яка живе в кожній людині і керує нею. Здійснення людиною стану блаженної природи, увінчаної божественною славою, розглядається ультимативним завданням у пошуку людиною вищого сенсу життєвого існування. Мислитель закликає людину увійти в середину себе самої, успішно обійшовши тілесні мережі, що зустрічаються на його шляху. За такої умови можна уникнути загрози духовної загибелі як тілесної істоти та утвердити собою божественне єство.

При цьому з боку Сковороди слід заклик здійснити духовну трансформацію гріховної тілесної природи. У цьому заклику визначається сенс аскетичної практики для людини – перетворити себе. Вираз «впорайся із самим собою» вказує на духовну працю, що є найважливішою аскетичною константою. У контексті роздумів про плоть ця праця націлена на усунення серйозної перешкоди до становлення

обожненої особи. Найважливішою умовою здійснення духовної діяльності, що споріднена людської природи, висувається самопізнання, що найтіснішим чином пов'язане з практикою пізнання Бога та прагненням до нього. У цьому стверджується цінність шляху до щасливої долі.

Все викладене вище дозволяє визначити загальний контур та дискурсивні механізми роздуму Г. Сковороди про плоть. Предмет цього роздуму розгортається лінією осмислення негативного боку життя під кутом критики з висоти позитиву духовно-божественного життя. Відштовхуючись від критичного осмислення аналізованого негативу, критичний розум звертається до зазначеного позитиву як до гаранту щасливої людської долі. Наведена лінія роздуму склалася за рахунок переплетення теїстичного, аксіологічного, персоналістичного та семіотичного механізмів осмислення антропологічної ситуації декадансу. У цій критиці виявляється ідейна кореляція між деструктивним та конструктивним її орієнтуванням одночасно в бік плоті та долі людини, що поєднується чинником, яким постає заклик слобожанського Сократа «Стань людиною!»

Список використаних джерел

1. Сковорода Г.С. Прокинувшись, побачили славу його // Григорій Сковорода. Твори: В 2 т. Т.1. К.: Обереги, 1994.